

Archeologienota met uitgesteld onderzoek Oudsbergen (Opglabbeek), Oude Asserweg (72)

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN
2019K316

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R.,(2019), Oudsbergen (Opglabbeek), Oude Asserweg (72), verslag van de resultaten van het archeologisch bureauonderzoek, Haast-rapport 2019-69, D/2019/12654/69

HAAST bvba, Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree (BE) - Mob. 0496 209 018 - rik.vandekonijnenburg@telenet.be

INHOUD

Programma van maatregelen

1. Administratieve gegevens
2. Aanleiding van het vooronderzoek
3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem
4. Onderzoeksstrategie, -methode, vervolgtraject.
5. Lijst met afbeeldingen
6. Bibliografie

© 2019 HAAST bvba, *Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree*

Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

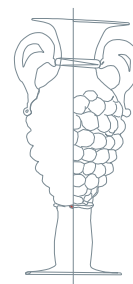
Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2019/12654/69

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

Coverfoto: het terrein gefotografeerd van zuidwest naar noordoost vanuit de Oude Asserweg, opname Streetview – Google Earth, augustus 2009.

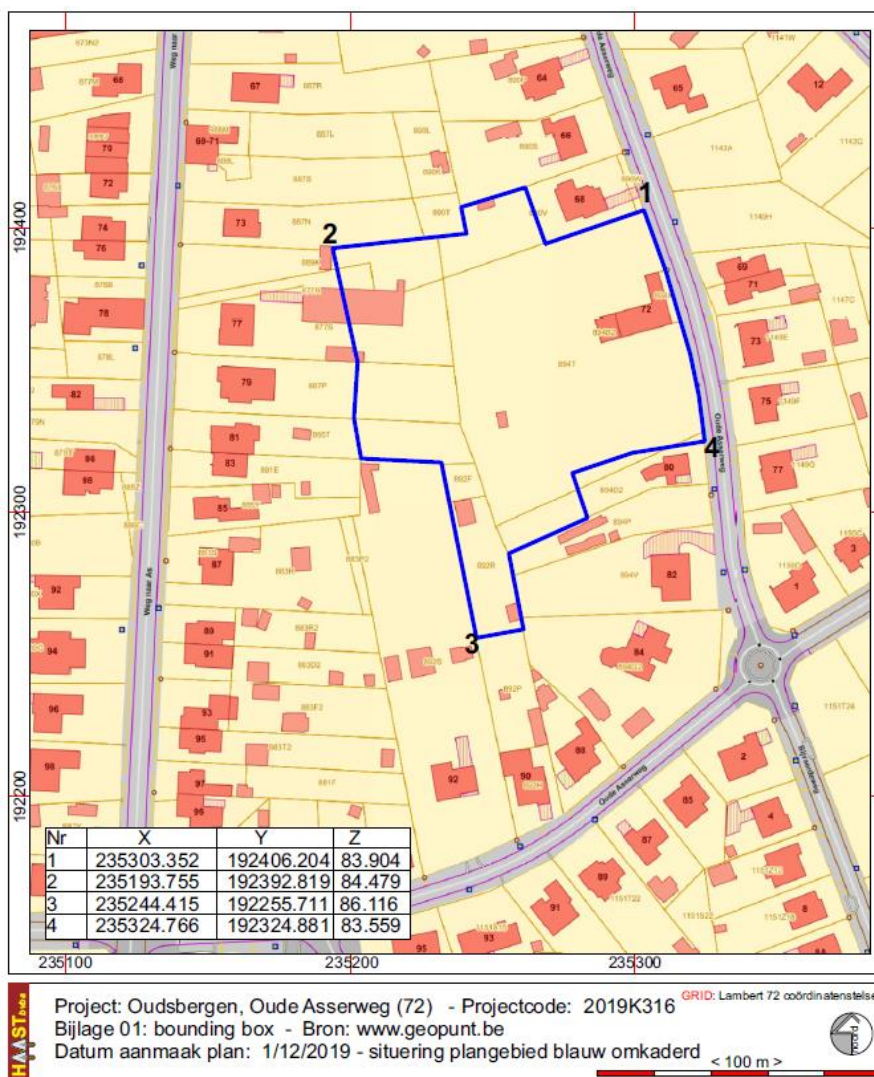

Programma van maatregelen

1. Administratieve gegevens

Projectcode	2019K316
Actoren	Rik van de Konijnenburg, OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatie:	
Provincie	Limburg
Gemeente	Oudsbergen
Deelgemeente	Opglabbeek
Site	Oude Asserweg (huisnr 72)
Kadastrale gegevens	OUDSBERGEN 7 AFD/ OPGLABBEEK 2 AFD/sectie B, percelen 890v (partim), 889k (partim), 877s (partim), 877r (partim), 887p (partim), 885t (partim), 892f, 892r, 894d2 (partim), 894p (partim), 894t(partim), 894z, 894x, 894y, 894a2 en 894b2
Oppervlakte onderzoeksgebied	11.260 m ²
Kadastraal percelenplan	Zie fig. 2
Topografische kaart	Zie fig. 3 verslag van het bureauonderzoek
Relevante termen thesauri OE	bureauonderzoek

Fig. 1: Bounding Box:

[illegible]

Oudsbergen (Opglabbeek), Oude Asserweg (72) – projectcode 2019K316 - PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

2. Aanleiding van het vooronderzoek

Beschrijving van de geplande werken

Het projectgebied zoals weergegeven op fig. 1 en 2 omvat aan de Oude Asserweg 72 nog een woning, opgedeeld in drie wooneenheden. Dit L-vormig gebouw zal afgebroken worden aangezien het in het tracé ligt van de aan te leggen weg ter ontsluiting van de verschillende te realiseren bouwkvavels. Op het terrein zullen alle andere constructies verwijderd en/of afgebroken worden en de bestaande bomen zullen gekapt en ontstronkt worden.

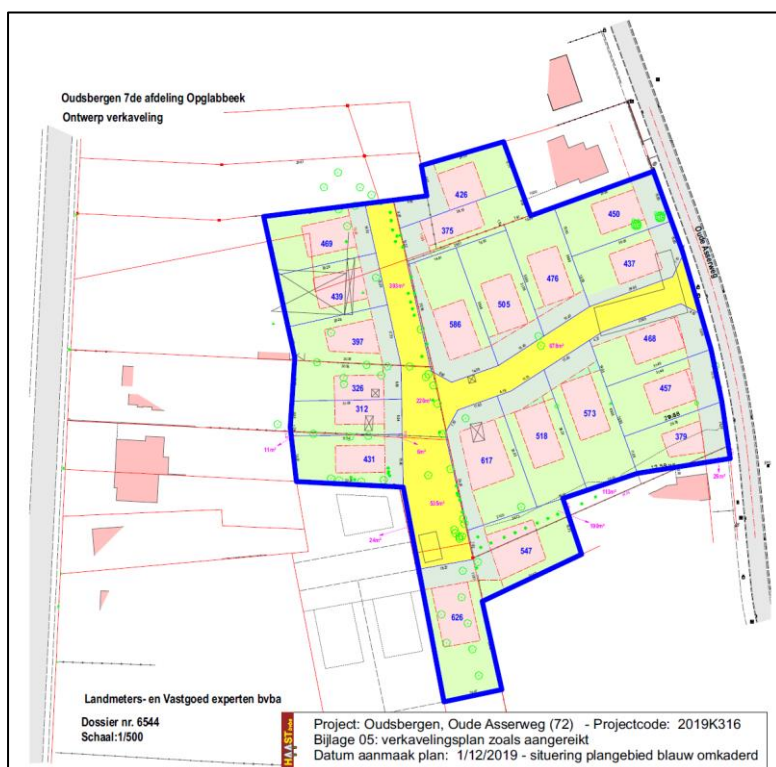
Het projectgebied zal verkaveld worden in 21 bouwloten waarvan 4 loten bestemd voor halfopen bebouwing en 17 loten voor vrijstaande woningen. Ter ontsluiting van de verkaveling en voor de aanleg van nutsvoorzieningen voor de bouwloten zal een T-vormige weg aangelegd worden met inrit via de Oude Asserweg, ter hoogte van het huidige huisnummer 72. De wegenis beslaat een oppervlakte van 1.832 m².

Er zijn nog geen detailtekeningen van de aanleg van de wegenis maar men wenst gebruik te maken van typedwarsprofielen:

De fundering en afwerkingslagen bestaan van onder naar boven uit:

- Een onderfundering type I 0.20 (steenslagfundering met granulaten ≤ 40 mm)
- Een steenslagfundering type I 0.20 (steenslagfundering met granulaten ≤ 40 mm)
- Een steenslagfundering type II 0.09 (steenslagfundering met granulaten ≤ 20 mm)
- Een onderlaag in asfaltbeton type AB-3A 0.08
- Een toplaag in asfaltbeton type AB-4C 0.04

De weg heeft een variabele breedte. De totale dikte, diepte van de fundering van de wegenis kan nog niet bepaald worden, en is afhankelijk van de dikte van de bouwvoor (teelaarde), die volledig verwijderd zal worden voor de aanleg van de weg.

Onder de aan te leggen weg wordt een gescheiden rioleringsnet (WR en WD – Regenwater en Bruikwater) aangebracht op minstens 2 m onder het huidige maaiveld. Aangezien beide rioleringsstelsels onder de aan te leggen weg worden aangebracht, zal voor de aanleg ervan over het volledige tracé de bodem tot minstens 2 m onder het huidige maaiveld uitgegraven worden.

De huisaansluitingen zullen wat betreft riolering, waterleiding en gas minstens op vorstvrije diepte aangelegd worden, 80 cm onder het maaiveld, terwijl voor de elektriciteit en datakabel een minimum aanlegdiepte wordt voorgeschreven van 60 cm.

In die zin is alleen al de aanleg van de weg en nutsleidingen bedreigend voor de eventuele aanwezigheid van archeologische erfgoedwaarden.

Fig. 3: Verkavelingsplan zoals aangereikt

3. Resultaten van het vooronderzoek

Het bureauonderzoek

De bestaande bronnen bevatten direct noch indirect gegevens over het archeologisch potentiële van het projectgebied. Wat betreft pre- en proto-historische perioden, en de Middeleeuwen zijn er geen directe aanwijzingen. Dit betekent dat naar inschatting van de archeologische verwachtingen de landschappelijke en bodemkundige kenmerken van het projectgebied en haar directe omgeving moeten geëvalueerd worden rekening houdend met de gekende vondstmeldingen in de omgeving van het projectgebied.

Wat betreft de steentijd: de cai-locaties in de omgeving kunnen niet als indicatief beschouwd worden aangezien enerzijds de aardewerkvondsten zeer waarschijnlijk via bemesting op de akkers zijn terechtgekomen, anderzijds zijn de vondsten van steentijd materiaal – de vondstconcentraties cai-50315 op ca 600 m ten zuiden van het projectgebied en 50293 op ca 400 m ten noorden van het projectgebied – te ver van het projectgebied gelegen om een indicatie te zijn voor de aanwezigheid van een steentijdsite binnen de contouren van het projectgebied. Bovendien is het projectgebied gelegen op ruime afstand van een natuurlijke waterbron en valt het gebied niet binnen hetgeen gedefinieerd wordt als een gradiëntzone; de overgang van eerder natte gronden naar drogere gronden.

Wat betreft de Metaaltijden, Romeinse Tijd en (vroeg) Middeleeuwen: ook voor deze perioden geldt dat het projectgebied op ruime afstand gelegen is van natuurlijke waterbronnen en dat de verwachting naar het aantreffen van sporensites eerder laag kan ingeschat worden. De kans is groter dat restanten worden aangetroffen die te maken hebben met bewerking van het land zoals sporen van spiekers of een geïsoleerde afvalkuil zoals onder meer het geval was in Oudsbergen, deelgemeente Meeuwen, en Pelt, deelgemeente Overpelt, waar, weliswaar korter bij een natuurlijke waterbron dan het voorliggend projectgebied, ook sporen werden aangetroffen die eerder te maken hebben met bewerking van het land gedurende de IJzertijd zonder dat er aanwijzingen werden aangetroffen voor een nederzetting¹.

Wat betreft de Late Middeleeuwen, Nieuwe Tijd en later zijn er aanwijzingen op de historische kaarten, de Ferrariskaart, dat het projectgebied enkel in gebruik was als weide of akker, mogelijk met hagen of bomen omzoomd. Later, waarschijnlijk pas vanaf midden 19de eeuw, wordt het projectgebied deels bebost (cf. de Vandermaelenkaart, fig. 18). De verwachting naar sporen van bewoning uit die perioden wordt dan ook als onbestaande ingeschat.

Het landschap evolueerde waarschijnlijk van heide en/of beemdgebied naar een akkergebied in de periferie van de dorpskern van Opglabbeek. Het landschap werd vooral gedomineerd door heide zoals onder meer nog blijkt uit de Ferrariskaart uit de periode 1771-1775 en de Vandermaelenkaart uit 1854. Ten zuiden van het projectgebied komen nog duinformaties voor en ten oosten is er een moeraslandschap / broek op de Ferrariskaart weergegeven als een vijverlandschap waarbij echter de vraag kan worden gesteld in hoeverre dit natuurlijke dan wel artificieel aangelegde vijvers waren om het gebied deels te ontwateren. Op de topografische kaarten uit de tweede helft van de 19de eeuw staat dit gebied ingetekend als moersland met als toponiem “Dorper Broek”.

¹ VAN DE KONIJNENBURG, R. en DONDEYNE, S., (2012) Archeologische opgraving site: Overpelt - Ringlaan / Veldstraat / Bleekveldstraat: eindverslag, HAAST-rapport 2012-08, Bree en VAN DE KONIJNENBURG, R. en JANSSEN, J., 2017, Meeuwen-Gruitrode, Hoogstraat/Kruisstraat), Archeologienota na proefsleuvenonderzoek, HAAST-rapport 2017-34, Bree, D/2017/12654/34 (<https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/3824>)

De evolutie van het terrein is mede bepaald door de evolutie van het landschap. Oorspronkelijk lijkt het een heidegebied dat in de late middeleeuwen, of nog later, in gebruik genomen wordt als akkers en weiden. In de 19de eeuw wordt het gebied deels bebost en vanaf midden 20ste eeuw terug ontbost en wordt er een gebouw gezet aan de oostgrens van het projectgebied. Midden 20ste eeuw lijkt ook het gebied rondom het gebouw in gebruik te zijn als akker. De perceelsindeling wordt mede onder invloed van verkavelingen rondom het projectgebied aangepast en er verschijnen her en der andere gebouwen op de westelijke grens van het projectgebied waarvan nog één gebouw overeind staat. Binnen het projectgebied evolueert het grondgebruik van akker naar tuinen, moestuinen en grasvlakte met aanplant en rooien van bomen en struiken; een evolutie die duidelijk te volgen is op de luchtfoto's (cf. fig. 21, bureauonderzoek).

De impact van het bouwprogramma op het bodemarchief is mogelijk vernietigend voor eventueel aanwezig bodemarchief, maar is wat betreft de woningbouw, afhankelijk van de intenties van de toekomstige bouwheren/bewoners.

Advies:

Ondanks voorgaande, waaruit kan blijken dat de archeologische verwachting om verschillende redenen matig tot laag moet ingeschat worden, zal via het programma van maatregelen toch aanbevolen worden het projectgebied te onderwerpen aan een proefsleuvenonderzoek teneinde definitief uitsluitel te kunnen krijgen over de archeologische waarde ervan. Vondsten uit de omgeving zijn niet direct indicaties voor aanwezigheid van archeologische waarden binnen het projectgebied, maar geheel uitsluiten van aanwezigheid van archeologische waarden binnen het projectgebied kan niet op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek. Sporen uit de Metaaltijden tot en met de Middeleeuwen kunnen immers maar opgespoord worden door een ingreep in de bodem via een proefsleuvenonderzoek aangezien uit die perioden algemeen geen cartografische en/of geschreven bronnen bestaan en in het bijzonder zeker niet met betrekking tot het projectgebied.

4. Onderzoeksstrategie, -methode, vervolgtraject.

Randvoorwaarden

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden.

Uitstel van veldwerk wordt gevraagd om economische en praktische redenen; het terrein is deels dicht begroeid met hoge bomen en struiken en dient eerst toegankelijk gemaakt te worden vooraleer enig archeologisch veldwerk kan uitgevoerd worden. Het kappen van de bomen kan tot op maaiveldniveau, zonder de bomen en struiken te onttronken om zodoende geen schade toe te brengen aan mogelijk aanwezige archeologische sporen/erfgoedwaarden. De bestaande gebouwen mogen afgebroken worden en de gelijkvloerse verhardingen, vloeren mogen uitgebroken worden tot op de funderingslaag. Dieper mag niet omdat door het verwijderen van de funderingslagen schade kan toegebracht worden aan mogelijke archeologisch waardevolle sporen.

Belangrijk: De wetgeving met betrekking tot archeologie omvat enerzijds het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en anderzijds het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 die voor archeologie in werking traden op 1 juni 2016 en latere wijzigingen. **Niet uitvoeren van het programma van maatregelen wordt door de Gewestelijke Afdeling Inspectie en Handhaving Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed beschouwd als een bouw misdrijf en kan leiden tot sancties.**

Onderzoeksstrategie, onderzoeksmethode & technieken

Onderzoeksmethode

Het proefsleuvenonderzoek met ingreep in de bodem dient te worden uitgevoerd als een standaard proefsleuvenonderzoek met ononderbroken 2 m brede parallelle proefsleuven oost-west georiënteerd op het terrein, rekening houdend met de richting van het microreliëf dat licht dalend is van west naar oost. Om praktische redenen en aangepast aan de contouren van het projectgebied wordt in het uiterste zuidelijke deel van het projectgebied één proefsleuf noord – zuid georiënteerd teneinde ook dat gedeelte van het projectgebied archeologisch te kunnen evalueren. 2 m brede proefsleuven geven het beste resultaat om de verstoringen vast te stellen, af te bakenen en te determineren. Door ze in te planten op een onderlinge afstand van maximaal 15 m wordt meteen gebiedsdekkend gewerkt en kan gemakkelijk 10% van het terrein onderzocht worden zoals bepaald in de Code van goede Praktijk.

Aanvullend, om minimaal 12,50% van het terrein te onderzoeken, worden kijkvensters of volgvensters aangelegd indien sporen aangetroffen worden. De kijk- en/of volgvensters worden aangelegd om een beter inzicht te krijgen in de onderlinge samenhang van sporen, indien er aangetroffen worden, om een duidelijke afbakening te kunnen maken voor een eventueel vervolgonderzoek indien toch waardevolle sporen zouden aangetroffen worden of om de schijnbare afwezigheid van sporen te verifiëren.

Kijkvensters dienen steeds aangelegd te worden, ook als er geen sporen worden aangetroffen en dienen dan om de schijnbare afwezigheid van de sporen te verifiëren. De zijden van de kijkvensters meten maximaal de afstand tussen twee sleuven. Met de kijkvensters of dwarsseuven kan een dekkingspercentage van 12,5% bereikt worden, wat wenselijk is voor degelijke uitspraken over het geheel van het terrein. Indien hiervan wordt afgeweken, wordt dit eveneens beargumenteerd.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek dient de nodige aandacht te gaan naar de bodemopbouw in het plangebied. Tevens dienen het aangelegde vlak alsook de storthopen met een metaaldetector op signalen gecontroleerd te worden.

De volgende onderzoeksvragen moeten met dit onderzoek minimaal beantwoord worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er tekenen van erosie?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen ?
- Maken de sporen deel uit van een of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot een of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten ? Zo ja;
 - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - Wat is de omvang?
 - Komen er oversnijdingen voor?
 - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?

- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie,...)?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiele afwezigheid van archeologische sporen ? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
 - Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak kan worden gedaan over de aard, omvang en behoudenswaardigheid van de archeologische waarden in het plangebied en wanneer een eenduidig advies kan worden gegeven voor vrijgave van het terrein, een opgraving of behoud in situ. Om te bepalen of het onderzoeksdoel is bereikt, gebruikt de erkende archeoloog de volgende criteria:

Oppervlaktecriterium

Aangezien het principe van het voorgestelde proefsleuvenonderzoek gebaseerd is op een statistische manier van werken is het van belang dat een voldoende ruime dekking wordt verkregen. Bovendien is het van belang dat de spreiding van de sleuven over het hele terrein gewaarborgd wordt zodat uitspraken kunnen worden gedaan over het hele terrein.

Inhoudelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden voldoende onderzoeken zodat uitspraken kunnen worden gedaan over onder meer datering, interpretatie en onderlinge samenhang van sporen.

Ruimtelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden zodanig onderzoeken dat hij een uitspraak kan doen over de ruimtelijke spreiding van een of meerdere archeologische vindplaatsen in het plangebied.

Opmerking:

Het volledige vervolgetraject is afhankelijk van de resultaten van het vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van een proefsleuvenonderzoek. Volgens de Code van de Goede Praktijk (8.4 en verder) kan een volgende stap in het vervolgetraject pas in detail worden uitgeschreven nadat de resultaten van een voorgaande stap in het vooronderzoek beschikbaar zijn.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van goede Praktijk:

Er wordt niet verwacht dat afwijkingen van de Code van Goede Praktijk zich zullen/kunnen voordoen.

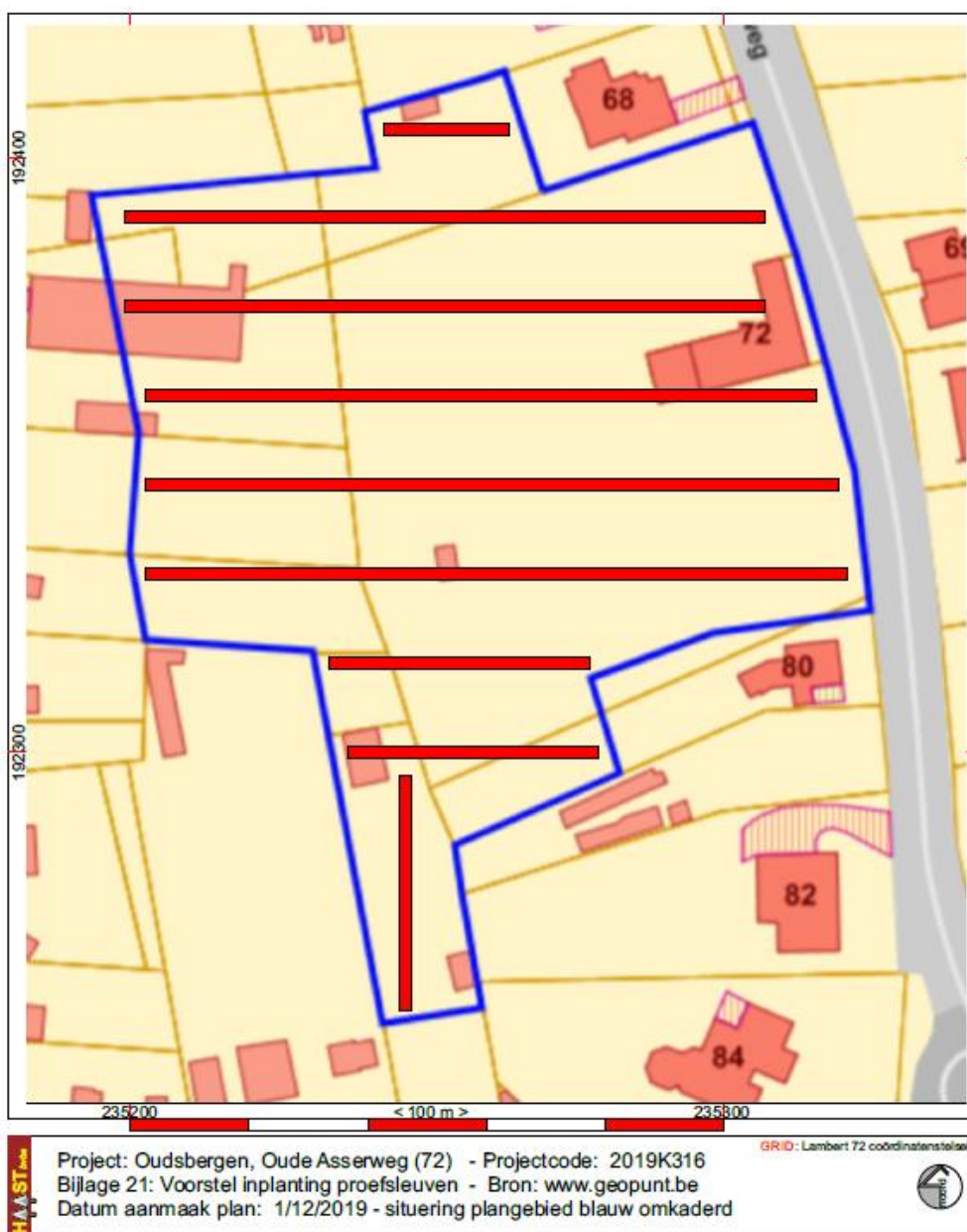

Fig. 4: voorstel inplanting proefsleuven.

5. Lijst met afbeeldingen

- Fig. 1: Bounding Box
- Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 01/01/2017 © cadgis viewer
- Fig. 3: Verkavelingsplan zoals aangereikt
- Fig. 4: voorstel inplanting proefsleuven.

6. Bibliografie

HANECA, K., DEBRUYNE, S., VANHOUTTE, S., ERVYNCK, A., 2016, Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 48, Brussel, agentschap Onroerend Erfgoed - Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed
 Geraadpleegd via: <https://www.onroerenderfgoed.be/actueel/nieuws/onderzoeksrapport-archeologisch-vooronderzoek-proefsleuven-strategie/>